

Įrodymų rinkimas - Rumunija

TURINIO LENTELE

- 1 Įrodinėjimo pareiga
 - 1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?
 - 1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?
 - 1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?
- 2 Įrodymų rinkimas
 - 2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?
 - 2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?
 - 2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?
 - 2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?
 - 2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?
 - 2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?
 - 2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?
 - 2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?
 - 2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?
 - 2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?
 - 2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?
 - 2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?
- 3 Įrodymų vertinimas
 - 3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?
 - 3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

1 Įrodinėjimo pareiga

Pagrindinės teisinės nuostatos pateiktos:

Civilinio proceso kodekso (rum. *Codul de procedură civilă*) 249–365 straipsniuose.

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Tam tikrą aplinkybę byloje nurodžiusi šalis privalo ją įrodyti, išskyrus tam tikrus aiškiai įstatymuose nurodytus atvejus. Ieškovas privalo įrodyti aplinkybes, kuriomis grindžia savo reikalavimus. Pareiga įrodyti atsakovo išdėstytus prieštaravimus tenka atsakovui. Tačiau tais atvejais, kai taikoma prezumpcija, įrodinėjimo pareiga, kurią šalis paprastai turi, gali būti perkelta kitai šaliai.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Niekas neturi įrodinėti aplinkybių, kurias teismas privalo žinoti.

Daroma prielaida, kad teismas išmano Rumunijoje galiojančią teisę. Tačiau suinteresuotajai šaliai tenka įrodinėjimo pareiga, susijusi su Rumunijos oficialiajame leidinyje (rum. *Monitorul Oficial*) arba kitais būdais nepaskelbta teise, tarptautinėmis konvencijomis, sutartimis ir susitarimais, taikomais Rumunijoje, tačiau neįtrauktas į jos teisės aktus, taip pat su tarptautine paprotine teise. Įslaptintuose dokumentuose pateiktos taisyklės gali būti įrodinėjamos ir jomis gali būti remiamasi tik laikantis įstatymuose nustatytų sąlygų. Teismas gali savo iniciatyva atkreipti dėmesį į užsienio valstybės teisę, jeigu ja buvo remiamasi teisme. Užsienio teisė turi būti įrodinėjama pagal Civilinio kodekso (rum. *Codul civil*) nuostatas, kuriose kalbama apie užsienio teisės turinį.

Jeigu aplinkybė yra visuotinai žinoma arba neginčijama, teismas gali nutarti, kad tos bylos aplinkybėmis jos įrodinėti nereikia. Šalių tarpusavyje nustatytas bendravimo, elgesio taisyklės ir praktika turi įrodyti šalis, kuri jomis remiasi. Vietinės taisyklės ir nuostatos šalis, kuri jomis remiasi, turi įrodyti tik tuo atveju, jeigu to prašo teismas.

Prezumpcija – išvada, kuri daroma įstatyme arba kurią daro teismas, atsižvelgdamas į žinomą aplinkybę, kad nustatytų nežinomą aplinkybę. Pagal teisinę prezumpciją (rum. *prezumțiă legală*) asmuo, kurio naudai ji nustatyta, atleidžiamas nuo pareigos įrodyti aplinkybę, kuri pagal įstatymą laikoma įrodyta. Teisinė prezumpcija gali būti paneigta priešingais įrodymais, jeigu įstatyme nenurodyta kitaip.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Įrodymai turi būti leistini ir svarbūs bylos baigčiai. Po to, kai teismas leidžia pateikti tam tikrų aplinkybių įrodymų, klausimą, ar tokios aplinkybės įrodytos, išsprendžia teismas laisvai savo nuožiūra, išskyrus atvejus, kai įstatyme numatyta kitaip.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Ieškovas įrodymus turi pateikti reiškiamame ieškinyje, o atsakovas – atsiliepime į ieškinį, jeigu įstatyme nenumatyta kitaip; priešingu atveju įrodymai gali būti nepriimti. Jeigu pateiktų įrodymų nepakanka norint galutinai išspręsti bylą, teismas šalims nurodo pateikti papildomų įrodymų. Teismas gali savo iniciatyva nurodyti šalims, kad būtina pateikti papildomų įrodymų, ir gali nurodyti surinkti papildomų įrodymų net jeigu šalys su tuo nesutinka.

Šalys gali pateikti prašymą dėl tokių įrodymų surinkimo: dokumentų, ekspertų išvadų, liudytojų parodymų, įrodymų apžiūros jų buvimo vietoje ir šalies apklausos, jeigu kita šalis paprašo kviešti tą šalį teikti parodymus. Naujuoju Civilinio proceso kodeksu reglamentuojami ir daiktiniai įrodymai; jie gali būti svarbūs tam tikrų kategorijų civilinėse bylose (pvz., santuokos nutraukimo bylose).

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Pirmiausia teismas aiškinasi, ar šalių siūlomi surinkti įrodymai yra leistini, tuomet priima nutartį, kurioje nurodo aplinkybes, kurias reikia įrodyti, leistus pateikti įrodymus ir šalių pareigas, susijusias su įrodymų rinkimu. Jeigu įmanoma, įrodymai surenkami per tą patį posėdį, per kurį juos leista pateikti.

Įrodymai renkami pagal tam tikras pagrindines taisykles: įrodymai renkami teismo nustatyta eilės tvarka; kiek įmanoma, įrodymai turėtų būti surinkti per tą patį posėdį; įrodymai surenkami prieš pradėdant bylą nagrinėti iš esmės; jeigu įmanoma, įrodymai ir juos paneigiantys įrodymai surenkami tuo pat metu.

Įrodymai priimami per uždara bylą nagrinėjančio teismo posėdį (rum. *in camera de consiliu*), jeigu įstatyme nenumatyta kitaip. Jeigu dėl objektyvių priežasčių įrodymus galima surinkti tik kitoje vietoje, juos teismo pavedimu gali surinkti kitas to paties lygmens teismas arba žemesniojo lygmens teismas, jeigu toje vietovėje nėra panašaus lygmens teismo.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Įrodymais galima remtis tik jeigu jie atitinka tam tikrus teisėtumo (rum. *legalitate*), pagrįstumo (rum. *verosimilitate*), sąsajumo (rum. *pertinență*) ir įrodomosios galios (rum. *concludență*) reikalavimus. Kalbant apie teisėtumą, pateikti įrodymai turi būti laikomi įrodymais pagal įstatymą ir jie negali būti uždrausti įstatymu. Pagrįstumo reikalavimas reiškia, kad prašomi priimti įrodymai neturi

prieštarauti visuotinai pripažįstamoms prigimtinėms teisėms. Tam, kad įrodymai atitiktų sąsajumo reikalavimą, *jie* turi būti susiję su bylos įrodinėjimo dalyku, t. y. su aplinkybėmis, kurias reikia įrodyti norint pagrįsti šalių pareikštą ieškinį arba atsiliepinimą į ieškinį. Tam, kad įrodymai būtų leistini, jie taip pat turi būti pagrįsti ir svarbūs norint išspręsti ginčą.

Teismas turi atmesti prašymą priimti dokumentą, jeigu tokio dokumento turinys yra susijęs vien su asmeniniais klausimais, susijusiais su asmens orumu arba privačiu gyvenimu; jeigu pateikus tokį dokumentą būtų pažeistas konfidencialumo įsipareigojimas arba jeigu dėl to kiltų šalies, šalies sutuoktinio, giminaičio arba su ja svainystės ryšiais susijusio asmens iki trečiojo laipsnio imtinai, baudžiamoji atsakomybė.

Liudytojų parodymais negalima remtis įrodinėjant teisinius sandorius, kurių vertė viršija 250 RON ir kurie pagal įstatymą turi būti įrodinėjami remiantis rašytiniais įrodymais. Be to, liudytojų parodymais neleidžiama remtis, jeigu jie prieštarauja oficialaus dokumento turiniui.

Ieškovas įrodymus pateikia su ieškiniu, o atsakovas – su atsiliepimu į ieškinį. Taip nepateiktus įrodymus teismas gali išreikalauti ir priimti bet kuriuo iš toliau nurodytų atvejų: būtinybė pateikti įrodymus kyla dėl ieškinio patikslinimo; būtinybė pateikti įrodymus kyla nagrinėjant bylą ir šalis to negalėjo numatyti; šalis teismui įrodo, kad ji pagrįstai negalėjo pateikti prašomų įrodymų per nustatytą laikotarpį; dėl įrodymų priėmimo bylos nagrinėjimas nebus vilkinamas; visos šalys su tuo aiškiai sutinka.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Teisinis sandoris arba aplinkybė gali būti įrodinėjami remiantis dokumentais, liudytojų parodymais, prezumpcijomis, šalių prisipažinimais (savo iniciatyva arba atsakinėjant į per apklausą užduotus klausimus), ekspertų išvadomis, daiktiniais įrodymais, įrodymų apžiūros jų buvimo vietoje protokolais arba bet kurių kitų įstatymuose nurodytų rūšių įrodymais.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojais šaukiami šalių siūlymu: ieškovas liudytojus nurodo ieškinyje, o atsakovas – atsiliepime į ieškinį. Kai teismas leidžia liudytojams teikti parodymus, jis šaukia tokius liudytojus į posėdį.

Jeigu teismas mano, kad norint išsiaiškinti tam tikras aplinkybes tikslinga gauti specialistų išvadą, jis šalių prašymu arba savo iniciatyva paskiria vieną arba tris ekspertus ir priima nutartį, kurioje išdėsto klausimus, dėl kurių jie turi pateikti išvadą, ir nurodo terminą išvada pateikti. Ekspertų išvados išdėstomos ekspertizės akte. Motyvuotu šalių arba teismo prašymu gali būti pavesta parengti naują eksperto išvadą, kurią teikia kitas ekspertas.

Kalbant apie rašytinius įrodymus, kiekviena šalis gali pateikti tinkamai patvirtintus dokumentų, kuriais ji ketina remtis byloje, nuorašus. Šalis taip pat privalo turėti tokių dokumentų originalus ir teismui paprašius juos pateikti – priešingu atveju į tokį dokumentą neatsižvelgiama. Teismas gali išreikalauti šalies turimą dokumentą, jeigu toks dokumentas bendrai priklauso bylos šalims, jeigu pati šalis rėmėsi tokiu dokumentu byloje arba jeigu šalis privalo jį pateikti. Jeigu šalis turi dokumentą, tačiau jis negali būti pateiktas teismui, gali būti paskirtas teisėjas, kuriam dalyvaujant šalys gali susipažinti su dokumentu jo buvimo vietoje. Jeigu dokumentą turi trečioji šalis, tokia šalis gali būti šaukiama kaip liudytoja ir gali būti pareikalauta, kad ji pristatytų tokį dokumentą.

Įrodymai surenkami per uždarą kompetentingo teismo posėdį. Jeigu įrodymus reikia surinkti kitoje vietoje, juos surenka paskirtas to paties lygmens teismas arba žemesniojo lygmens teismas, jeigu toje vietovėje nėra to paties lygmens teismo. Įrodymus renkantis teismas gali nešaukti šalių, jeigu to galima nedaryti atsižvelgiant į atitinkamų įrodymų rūšį ir šalys su tuo sutinka.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Skirtingų įrodymų įrodomoji galia vienoda, išskyrus įstatymuose aiškiai nurodytus atvejus.

Šalys dažnai renkasi autentiškos formos (rum. *forma autentică*) dokumentus dėl jų privalumų, įskaitant autentiškumo prezumpciją, kuri reiškia, kad autentišku dokumentu besiremiantis asmuo atleidžiamas nuo įrodinėjimo pareigos.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Didesnės nei 250 RON vertės sandorius galima įrodinėti tik remiantis rašytiniais įrodymais, nors yra numatyta tam tikrų išimtinių atvejų, kai priimami ir liudytojų parodymai.

Kol autentiškos formos dokumentas nėra pripažintas netikru, santykiuose su bet kuriuo asmeniu jis laikomas dokumentą pagal įstatymų reikalavimus patvirtinusio asmens asmeniškai nustatytą aplinkybių galutiniu įrodymu. Tačiau autentiškame dokumente užfiksuoti šalių pareiškimai laikomi įrodymu tik tol, kol neįrodoma priešingai.

Jeigu dėl tam tikrų prezumpcijų teismui leidžiama spręsti savo nuožiūra, teismas gali jomis remtis tik jeigu dėl jų reikšmės ir vertės nurodyta aplinkybė yra tikėtina; tokias prezumpcijas galima taikyti tik jeigu pagal įstatymą galima remtis liudytojų parodymais.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Žr. atsakymą į 2.11 klausimą.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Civilinio proceso kodekse nenumatyti pagrindai, kuriais remdamasis liudytojas galėtų atsisakyti duoti parodymus, o tik nurodyti asmenys, kurie negali būti apklausiami kaip liudytojai, ir asmenys, kurie atleidžiami nuo pareigos duoti parodymus kaip liudytojai.

Žr. atsakymą į 2.11 klausimą.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Liudytojui, kuris neatvyksta arba atsisako duoti parodymus, teismas skiria baudą. Jeigu liudytojas neatvyksta gavęs pirmąjį šaukimą, teismas gali priimti nutartį dėl jo atvesdinimo į teismą (rum. *mandat de aducere*). Skubiais atvejais teismas gali priimti tokią nutartį net ir dėl pirmojo posėdžio.

Jeigu asmuo neatvyksta arba atsisako atsakyti į klausimus, teismas gali tai pripažinti visišku aplinkybių pripažinimu arba tik pirminiais įrodymais šalies, kuri paprašė šaukti tokį liudytoją, naudai.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Kaip liudytojai negali būti apklausiami: su asmeniu giminytės ir svainystės ryšiais susiję asmenys iki trečiojo laipsnio imtinai; sutuoktiniai, buvusieji sutuoktiniai, sužadėtiniai arba sugyventiniai; asmenys, kuriuos su kuria nors šalimi sieja priešiški santykiai arba tam tikri interesai; asmenys, pagal teismo sprendimą netekę teisės valdyti savo turtą (rum. *sub interdicție judecătorească*); asmenys, pripažinti kaltais dėl melagingų parodymų teikimo. Tėvystės nustatymo, santuokos nutraukimo ir kitose su šeimos santykiais susijusiose bylose teismas gali išklausti giminytės ir svainystės ryšiais susijusių asmenų, išskyrus įpėdinius, parodymus.

Toliau nurodyti asmenys negali būti apklausiami kaip liudytojai:

- dvasininkai, medikai, farmacininkai, teisininkai, notarai, antstoliai, taikintojai, akušeriai ir slaugytojai, taip pat visi kiti specialistai, kurie pagal įstatymą privalo užtikrinti konfidencialumą arba saugoti profesines paslaptis, susijusias su aplinkybėmis, kurias jie sužino vykdydami pareigas arba užsiimdami profesine veikla, net ir jiems nutraukus tokią veiklą;
- teisėjai, prokurorai ir valstybės pareigūnai, net jiems pasitraukus iš užimamų pareigų, dėl konfidencialių aplinkybių, apie kurias jie sužinojo eidami pareigas;
- asmenys, kurių atsakymai reikštų parodymus prieš save, savo gimines, sutuoktinį, buvusį sutuoktinį ir pan., dėl kurių šie asmenys būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn arba susilauktų visuomenės paniekos.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalys apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Teismas šaukia liudytojus ir nustato, kokia eilės tvarka jie bus apklausiami. Prieš liudytojui duodant parodymus nustatoma jo tapatybė ir jis turi prisiekti. Kiekvienas liudytojas apklausiamas atskirai. Pirmiausia liudytojas atsako į teismo pirmininko užduodamus klausimus, o vėliau, gavęs pirmininko leidimą, – į jį paprašiusios šaukti šalies ir kitos šalies klausimus. Liudytojas, kuris negali atvykti į teismą, gali būti apklausiamas savo buvimo vietoje.

Teisės aktais nereglamentuojamas parodymų garso arba vaizdo įrašymas, tačiau tokie įrašai leidžiami. Vėliau suinteresuotos šalies pagal įstatymų reikalavimus pateiktu prašymu juos galima transkribuoti.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Jeigu dokumentą pateikusi šalis reikalauja juo remtis net jeigu yra pareikšta, kad jis suklastotas, ir toks pareiškimas neatšauktas, ir jeigu yra nurodytas klastotės autorius arba bendrininkas, teismas gali sustabdyti bylos nagrinėjimą ir nedelsdamas perduoti tariamai suklastotą dokumentą kompetentingai prokuratūrai kartu su tuo tikslu parengtu pranešimu, kad būtų atliktas tyrimas dėl dokumento klastojimo. Jeigu baudžiamoji byla negali būti iškelta arba toliau nagrinėjama, tyrimą dėl dokumento klastojimo atlieka pats civilinis teismas.

Kita vertus, teismas skiria baudą asmeniui, kuris nesažiningai pareiškia prieštaravimus dėl rašyenos ar parašo dokumente arba dėl garso ar vaizdo įrašo autentiškumo.

Vertindamas liudytojų parodymus teismas atsižvelgia į liudytojų nuoširdumą ir į aplinkybes, kuriomis jie sužinojo apie faktus, apie kuriuos davė parodymus. Jeigu teismas byloje įtaria, kad liudytojas davė melagingus parodymus arba buvo papirktas, jis parengia pranešimą ir perduoda šį klausimą spręsti atsakingai prokuratūros institucijai.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Jeigu kuri nors šalis pripažįsta aplinkybę, kuria kita šalis rėmėsi kaip savo ieškinio arba atsiliepimo į ieškinį pagrindu, toks pripažinimas laikomas įrodymu. Teisme padarytas pareiškimas dėl pripažinimo laikomas visapusišku įrodymu jį padariusio asmens atžvilgiu; teismas privalo atsižvelgti į visą pripažinimą ir negali atskirti jo dalių, išskyrus atvejus, kai jos susijusios su atskiromis tarpusavyje nesusijusiomis aplinkybėmis. Teismas gali laisvai vertinti ne teisme padarytus pareiškimus dėl pripažinimo. Jiems taikomi leistinumai ir įrodymų rinkimo reikalavimai, kuriuos pagal bendrąsias teisės nuostatas turi atitikti kiti įrodymai.

Teismas gali sutikti šaukti bet kurią šalį duoti parodymų dėl savo pačios veiksmų, jeigu tai svarbu norint išspręsti bylą.

Susijusios nuorodos:

<http://www.just.ro/>

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Šiuo metu valstybės narės, atsakingos už svetainės puslapių, kuriuose pateikiamas nacionalinis turinys, administravimą, atnaujina šios svetainės turinį, atsižvelgdamos į planuojamą Jungtinės Karalystės išstojimą iš Europos Sąjungos. Jeigu svetainės turinys dar neatspindi Jungtinės Karalystės išstojimo fakto, toks neatitikimas yra netyčinis ir bus ištaisytas.

Paskutinis naujinimas: 27/11/2018